

Doktrína AČR tvoří vrchol doktrinální soustavy Armády České republiky (AČR). Byla vydána v roce 2001 a od té doby si našla svoje místo v práci štábů i ve výuce ve vojenských školách. Za poslední tři roky se změnilo mnohé: jak v AČR, tak i v globálním bezpečnostním prostředí. Proto náčelník Generálního štábu AČR nařídil doktrínu novelizovat tak, aby odpovídala Vojenské strategii ČR, vzala v úvahu opatření vycházející z reformy ozbrojených sil a zahrnovala nejnovější zkušenosti z reálných operací ve světě, zejména při boji s terorismem.

K novelizaci Doktríny AČR (dále jen doktrína) bylo přistoupeno na podzim roku 2003. Po vyhodnocení prvních připomínek k návrhu doktríny dospěl zpracovatelský tým k názoru, že struktura i obsah doktríny by měly kromě výše uvedených skutečností mnohem více a racionálněji rozpracovat požadavky standardů (doktrín) NATO do podmínek AČR, a rovněž zabezpečit nezbytnou kompatibilitu s doktrínami ostatních zemí NATO. Převládl názor, že nový návrh doktríny by měl více odrážet členství ČR v NATO a že doktrína by měla být svojí strukturou a filozofií podobná doktrínám srovnatelných států NATO.

Východiska při zpracování doktríny

Přípravě doktríny předcházelo pečlivé a rozsáhlé studium doktrín států NATO. Jednalo se zejména o doktríny USA, Velké Británie, Francie a Holandska. Holandská doktrína byla posléze přijata jako ideový vzor, neboť Holandsko a jeho armáda se svojí velikostí, strukturou a kapacitami nejvíce blíží AČR. Tento záměr byl konzultován, mimo jiné, též s pracovníky doktrinálních pracovišť armády Velké Británie, Holandska a Německa. Samozřejmostí bylo studium a dobrá znalost doktrinálních publikací NATO, zejména AJP-01(B).

Doktrína tvoří vrcholek pyramidy doktrinální soustavy, a proto bylo nutné vyspecifikovat takový obsah, jenž bude tvořit obsahový rámec pro soustavu návazných doktrín, předpisů a pomůcek určených pro přípravu a vedení operací s účastí sil AČR. Současně bral zpracovatelský tým v úvahu předpokládaný obsah těchto dokumentů, aby doktrína nezacházela do přílišných podrobností a nevytvářela možnost vzniku duplicit. Důležitým požadavkem bylo, aby neopakovala zásady stanovené v doktrínách NATO, vojensko-politických a strategických dokumentech ČR.

Průvodním rysem práce zpracovatelů byla snaha vytvořit dokument, jenž bude vycházet z našich tradic, ale zároveň se přiblíží pojetí doktrín „zkoušených“ členských států Aliance. Doktrína se proto snaží převzít nejenom vnější stránku a členění, ale též ducha a filozofii, s jakou je napsána. To je dáno názorem, že doktrína by měla vyjadřovat národní vojenské myšlení, být více učebnicí než strohým vojensko-právním dokumentem. Měla by být psána relativně čtivým způsobem a měla by oslovovat nejen vojenské odborníky, ale i odbornou veřejnost mimo armádu. Měla by být nadčasová, aby nedocházelo k tomu, že každá změna v armádě vyvolá nutnost změn v doktríně. Není jen pouhým výčtem schopností a činností, ale snaží se vytvořit obecný rámec vedení operací AČR a naznačit směr dalšího vývoje vojenského

myšlení v ČR. Neklade si však za cíl odpovědět na všechny otázky, které nám současná globální situace klade. Nečiní si ani nárok na to být všeobsažným dokumentem. Přiměřená stručnost a obecnost je nutností a měla by být výhodou této verze doktríny.

Volba doktríny holandské armády jako základu (ideového návodu) pro zpracování doktríny měla své výhody i nevýhody. Jednou z výhod byla možnost dosažení relativně rychlého postupu při psaní doktríny. Další výhodou bylo vytvoření jednotného pojetí a koncepce doktríny. Nevýhodou představovala skutečnost, že holandské doktríny jsou postaveny na zcela jiných základech. Jsou psány odlišným stylem a jsou i jinak obsahově zaměřeny, než je tomu u obdobných dokumentů běžně používaných v AČR. Zkráceně by se mohlo říci, že má jinou filozofii. To může působit a působí nezavěšenému českému čtenáři doktríny problémy s chápáním jednotlivých odstavců, vět nebo i některých pojmů.

Doktrína se nemohla a ani nechtěla vyhnout používání anglických operačních pojmů zcela běžných ve štábech a státech NATO. Tyto pojmy jsou tam tak frekventované, že se ani nepřekládají do národních jazyků. Doktrína touto cestou nejde, neboť její tvůrci jsou si vědomi toho, že použití anglických pojmů není ani zdaleka v AČR zažito, a proto je vždy uveden český překlad (občas diskutabilní) a za ním je původní anglický výraz nebo odkaz na příslušnou přílohu. Terminologii byla věnována velká pozornost. Jedná se totiž o oblast, kde tradičně bývá nejvíce připomínek a návrhů na změnu (což se potvrdilo). Naštěstí v přeloženém AAP-6 – NATO Glossary of Terms and Definitions (Terminologický slovník pojmů a definic NATO) je možno nalézt potřebné překlady i když ani ty nejsou vždy ideální. V první polovině roku 2005 bude vydán *Vojenský slovník vybraných operačních pojmů*, jenž by měl tvořit jednotnou terminologickou základnu pro celou doktrínální soustavu AČR. Dnes je již zřejmé, že řada pojmů českého překladu AAP-6 není přeložena a zejména interpretována správně, a tudíž obsah AAP-6 bude muset být následně upraven.

Cíl doktríny

Cílem doktríny je zajistit jednotné chápání obecných zásad soudobého boje a způsobů nasazení sil a prostředků AČR v podmínkách současného operačního prostředí. Jejím smyslem je poskytnout obecný rámec pro plánování a přípravu sil AČR k vedení vojenských operací v míru, v krizové situaci i za války a k vedení operací v celém předpokládaném spektru.

Doktrína představuje v návaznosti na novelizaci bezpečnostních a ostatních dokumentů a reformu ozbrojených sil České republiky novou dimenzi v myšlení vojenských profesionálů. Vychází z poznatků a zkušeností soudobého vojenství. Vytváří národní rámec přístupu k zajištění základního úkolu AČR – obrany státu, jeho svrchovanosti, územní celistvosti a plnění spojeneckých závazků ČR. Úspěšné plnění úkolů AČR závisí kromě jiného na pochopení obecných zákonitostí soudobých bojových a nebojových operací velitelským sborem a na schopnosti aplikovat.

Doktrína dává odpověď na otázky, v jakých podmínkách bude AČR působit a za jakých podmínek v nich může uspět. Vztahuje se jak k nasazení v bojových, tak i v nebojových operacích. Poskytuje základní teoretická východiska pro praktickou aplikaci použití vojenské síly v širokém spektru různých ohrožení a jejich projevů. Propojuje strategickou úroveň s operační úrovní a má vliv na zásady použití a způsoby činnosti taktických celků.

Doktrína je založena na principech vojenských operací, jež jsou platné již po mnoho staletí. Jsou to myšlenky takových vojenských myslitelů, jako byli např. Sun Tsu nebo von Clausewitz,

kterí formovali základy vojenství a vedení operací. Zároveň je nutno si uvědomit, že povaha moderního vedení ozbrojených střetů si vyžaduje nové přístupy. Především skutečnost, že armády demokratických zemí dnes plní řadu funkcí, které v minulosti nikdy neplnily, je průvodním jevem všech operací. Stírá se rozdíl mezi bojovými a nebojovými operacemi, mezi pojmy válečný stav, krize a mír – nelze je časově, ani prostorově ohraničit.

Ozbrojené síly dnes nejsou jen slepými vykonavateli politické vůle. Těžiště rozhodování, a často s politickými důsledky, se přesouvá na nejnižší stupně velení, někdy až na vykonavatele. V centru pozornosti doktríny stojí velitel a jeho schopnost rozumět operačnímu prostředí a řídit operaci. Její řízení klade na velitele všech úrovní mimořádné požadavky nejen z hlediska jejich operačních a životních zkušeností a vzdělání, ale především vyžaduje schopnost vést své podřízené. (V angličtině se používá výstižné slovo *leadership* – vůdcovství).

Doktrína nesmí být chápána jako dogma. Každý voják AČR na všech úrovních by měl řešit operační úkoly při vědomí zásad stanovených touto doktrínou, ale tvůrčím způsobem. Každý rozhodovací proces s sebou nese určitou míru rizika. Velitel by měl využít příležitostí a věřit svému instinktu založenému na zkušenostech a širokých znalostech. Doktrína by měla vytvořit základ pro soubor návazných dokumentů, které mohou být veliteli v tomto procesu nápomocny.

Obsah doktríny

Jedna z definic pojmu *doktrína* říká, že doktrína nezkoumá (politicko-strategické) důvody použití ozbrojených sil. Novelizovaná doktrína se důsledně vyhýbá ustanovením, která patří do jiných dokumentů. Například politicko-vojenské ambice ozbrojených sil ČR patří do Vojenské strategie ČR a dalších koncepčních a plánovacích dokumentů rezortu obrany, proto přes řadu námitek je tam čtenář doktríny nenalezne. Stejně tak je to s klíčovými operačními schopnostmi ozbrojených sil ČR, působností součástí AČR nebo odvolávkami na zákony ČR.

První kapitola popisuje místo a úlohu doktríny v operacích AČR a vymezuje stupně řízení a velení. Toto vymezení není z hlediska aliančního a národního totožné, proto je jeho správné pochopení důležité nejen pro další kapitoly doktríny, ale zejména pro operační praxi.

Druhá kapitola kategorizuje vojenské operace. Jejich členění může být prováděno z různých hledisek a často není jednoznačné. Kromě toho vychází z reality soudobého světa, jenž se v oblasti použití ozbrojených sil ve vojenských operacích dramaticky vyvíjí. Uvedený přístup si neklade ambici na absolutní vypovídací hodnotu, je však důležitý pro další členění doktríny.

Třetí kapitola, více než jiné, vychází ze skutečnosti, že ozbrojené síly ČR povedou vojenské operace zpravidla v mnohonárodním prostředí. (Výjimku tvoří operace vymezené v hlavě 7.) Proto obecné zákonitosti, principy, faktory a východiska vojenských operací, které jsou zde uvedeny, vychází ze zásad aliančních publikací. Jejich interpretace může být v některých případech u nás neobvyklá a může vyvolat následné diskuse. Zde se potvrzuje skutečnost, že doktrína vyjadřuje úroveň vojenského myšlení a že stále existují rozdíly mezi naším tradičním přístupem a přístupem obvyklým v armádách našich spojenců.

Čtvrtá kapitola popisuje základy vojenských operací. Konkretizuje obecné zásady uvedené v předchozích částech dokumentu a vysvětluje kategorie a činnosti, které jsou společné pro všechny druhy operací popsané dále. Významným ustanovením je problematika pravidel použití sil (ROE - Rules of Engagement), která se u nás i vinou nesprávného překladu často chápe nesprávně. Základům velení a řízení je věnována velká pozornost. Tato část byla v průběhu připomínkového řízení často kritizována pro velkou míru obecnosti. Zpracovatelé jsou však

přesvědčení, že stanovení zejména požadavků na velitele a štáby, jejich styl a metody práce je tak významnou oblastí, že musí jako červená nit v duchu uvedených ustanovení propustovat do celé struktury dalších návazných dokumentů. Vše zahrnujícími kategoriemi jsou i manévr, palebná síla, ochrana vojsk, vojenské zpravodajství a zabezpečení vojsk. Obecné zásady uvedené v této kapitole platí i pro další ustanovení doktríny.

Pátá kapitola řeší způsob přípravy a vedení bojových operací. Je nejpodrobněji zpracovaná prostě proto, že naše vojenská teorie je založena právě na bojových operacích. Zpracovatelé doktríny vychází ze skutečnosti, že i když bojové operace vysoké intenzity jsou v soudobém světě méně pravděpodobné, tvoří základ bojových schopností vojsk. Znamé rčení, že „z bojovníka lze lehce připravit mírotvorce, ale z mírotvorce jen obtížně bojovníka“ zde stále platí a bude platit i do budoucna. Za povšimnutí stojí odlišná kategorizace bojové činnosti i zdůraznění některých aspektů, kterým jsme v minulosti nepřikládali velký význam. Důležité je si rovněž uvědomit, že bojová operace může být součástí mírové mise a že bojové akce mohou plynule přejít do akcí na vynucení a posléze na budování míru. Nová je skutečnost, že dnešní operace jsou téměř výhradně asymetrické, což je relativně nový pojem. Skutečnost, že bojové operace neprobíhají ve vzduchoprázdnu, ale v hustě obydleném prostoru, kde civilní obyvatelstvo, životní prostředí a kulturní dědictví jsou rovněž aktivními hráči na válčišti je v doktríně patřičně zdůrazněna.

Šestá kapitola se věnuje nebojovým operacím. Zde se nejvíce projevuje skutečnost, že praxe předbíhá teorii. Je mnoho názorů na kategorizaci jednotlivých operací a jejich principy. Jen těžko lze zevšeobecnit operace, které jsou vždy jedinečné, jedna se podobá té druhé jen v obecných rysech. Přesto se autoři pokusili, s pomocí doktrín NATO, vyspecifikovat hlavní zásady, které budou muset být dále rozpracovány v dokumentech nižšího řádu.

Sedmá kapitola je ve srovnání s původní doktrínou nová. Popisuje operace na území ČR, které jsou řízeny (celé anebo v počáteční fázi) vládou ČR bez zapojení velitelské struktury NATO. Jedná se o obranu vzdušného prostoru ČR, ochranu objektů důležitých pro obranu státu, asistenční operace na podporu Policie ČR a operace v rámci integrovaného záchranného systému ČR. To jsou operace, s kterými má armáda tradičně velké zkušenosti (povodně, ochrana důležitých objektů apod.) a pro které doposud chybělo podrobnější rozpracování.

Osmá kapitola řeší národní opatření, která je nutno provést, aby vojska vyčleněná do operací mohla plnit úkoly vojenské operace. Vyslání národního kontingentu do operace stovky a tisíce kilometrů od území ČR znamená řešení komplexu opatření na různých úrovních a v různých oblastech, které jsou v kompetenci každého vysílajícího státu. Obecný rámec pro tuto činnost poskytuje i doktrína. K národním opatřením patří i mobilizační doplnění sil a v případě, že alianční (koaliční) síly budou působit na území ČR i opatření podpory hostitelským státem.

Závěr

Doktrína AČR je dokumentem živým, jenž odráží aktuální úroveň poznání. Tak jako každá jiná doktrína má svůj vlastní život a v něm má zakomponovanou nutnost průběžné aktualizace, komplexní revize a další novelizace. Celý cyklus trvá zpravidla tři roky. Je tomu tak u doktrín NATO a stejně tak i ve většině členských zemí NATO (USA v současné době přepracovávají 65 % všech svých doktrín). Proto je kritika a diskuse kolem doktríny i dalších návazných dokumentů velmi žádoucí. Diskutovat by se však nemělo o právě vydané nebo minulé, ale již o její následující verzi.